

HUKUKİ AÇIDAN SÖZDE ERMENİ SOYKIRIM İDDİALARI

Nazan MOROĞLU*

Ermenistan ve diaspora, 24 Nisan 1915 tarihinde yaşanan olayları yanlı ve yanılıcı değerdendirmelerle, çok yönlü propaganda, eylem ve kampanyalarla *sözde Ermeni soykırımı* olarak tanıtmaya çalışmaktadır. Planlı, örgütlü ve sistemli bir şekilde yıllardır sürdürdükleri tanıtma girişimleriyle *sözde soykırım iddialarını* dünya gündeminde tutarak tanınmasını sağlamaktadırlar.

Bilindiği gibi, Ermeni diasporasının ortak paydası ‘sözde soykırım mağduriyetlerini’ tüm dünya ülkelerinde tanıtmaktır. 1915 olaylarının dünya çapında soykırım olarak tanınmasını sağlamak için soykırım anıtları dikmek; Türk Dışışleri mensuplarının öldürülmesiyle sonuçlanan terör eylemleri gerçekleştirmek gibi her yöntemi denemişlerdir. (1) Bu ısrarlı girişimlerinden sonuç da almışlar, ikna ettikleri birçok ülkede “soykırımı tanıyan ve hatta 1915 olayları soykırım değildir” diyenleri cezalandıran kararlar alınmış, yasalar çıkarılmıştır.

Tanıtm girişimlerinin ardından “3 T” olarak dile getirilen “Sözde Soykırımı Tanıma, Tazminat, Toprak” talepleri yolundaki girişimlerini ısrarla adım adım sürdürmektedirler.

Aslında Ermeni diasporasının her yıl “24 Nisan’larda” tüm dünyada sözde soykırımın yıldönümü diye andıkları tarih, zorunlu göçün uygulandığı tarih olmayıp Osmanlı Devletince Birinci Dünya Savaşı sırasında isyan çıkaran Ermeni Komiteleri elebaşlarının tutuklanmasına dair karar alındığı tarihtir. Osmanlı’nın ülke güvenliğini korumak amacıyla aldığı bu karar, vilayetlere ve mutasarrıflıklara gönderilmiş ve sadece örgüt mensubu Ermeniler tutuklanmıştır. Görüldüğü gibi, Ermeni diasporasının sözde soykırım olarak tanıtmaya çalıştığı 24 Nisan 1915 tarihi, “zorunlu göçün” başlatıldığı tarih de değildir. (2)

* Avukat, İstanbul Barosu

Bu yazıda, tarihçilerin, araştırmacıların, dışişleri uzmanlarının yaptığı incelemeleri, yayınları, raporları, Osmanlı Talimatnameleri'ni, mahkeme kararlarını gözönünde tutarak, söзде soykırım iddialarını hukuki açıdan değerlendirmeye çalışacağım.

Türkiye, konuyu tarihsel ve hukuksal boyutu ile ele almakta ve etkili bir şekilde gerçekleri anlatmak üzere kararlı bir devlet stratejisi oluşturmakta çok geç kalmıştır. Akademik ve diplomatik alanlarda Türkiye'nin Ermeni iddialarına karşı verdiği mücadele de maalesef yetersiz kalmıştır.

Ermenistan ve diaspora, 1915'de yaşanan olayları tarihi ve hukuki alanda tartışmak yerine, bu konuda haklı dayanakları olmadığını bildikleri için tanıtma faaliyetlerini tamamen siyasal alana çekerek sürdürmektedirler.

Son olarak, Katolik dünyasının dini lideri Papa Françesko'nun, Vatikan'da düzenlenen ayinde, tarihi ve hukuki gerçekleri göz ardı ederek 1915'te yaşanan Ermeni tehcirinin 100. yılında 'soykırım' ifadesini kullanması siyasal girişimlerden etkilenilmiş bir açıklamadır.

Avrupa Parlamentosu'nun 15 Nisan 2015'de aldığı kararda da 1915 olayları "soykırım" olarak nitelendirilmiş ve Türkiye'ye geçmişiyile yüzleşmesi ve 1915 olaylarına ilişkin Ermeni iddialarını kabul etmesi çağrısı yapılmıştır. Aslında bağlayıcı nitelik taşımayan, tutum beyanı niteliğinde olan bu kararda da görüldüğü gibi, yine tarihi gerçekler ve hukuki düzenlemeler gözardı edilmiş, konu siyasal zeminde ele alınmaya devam edilmiştir. Avrupa Parlamentosu'nun bu çağrısını takiben Avusturya, Almanya, Çek Cumhuriyeti, Rusya olmak üzere 1915 olayları, birçok ülkede siyasal arenada "soykırım" olarak nitelendirilmiştir.

Her yıl olduğu gibi, özellikle bu yıl 100. yılı dolayısıyla 24 Nisan günü ABD Başkanının "soykırım" sözünü kullanıp kullanmayacağı Türk Dışişleri tarafından büyük bir dikkatle izlenmiştir. ABD Başkanı, 24 Nisan 1915 ile ilgili geleneksel başkanlık bildirisinde 'soykırım' terimini kullanmayıp geçmiş senelerde olduğu gibi olayları yine Ermenice "büyük felaket" anlamına gelen "Meds Yeghern" ifadesiyle tanımlamıştır. Ancak, Obama ilk kez bu yıl, 'vahşet' sözcüğünün önüne 'kitlese' sıfatını eklemiş ve açıkça "20'nci yüzyılın ilk kitlese vahşeti" demiştir. Ayrıca, yine önceki senelerden farklı olarak, Ermenilerin kül-

türü ve izlerinin, anavatanları Türkiye'den silindiğini vurgulamıştır. Görüldüğü gibi, ABD Başkanı'nın açıklaması da siyasi bir söylemin ötesine geçmemiş, soykırımın hukuki açıdan maddi ve manevi iki önemli unsuru olan "yok etme" (destruction) ve 'kasıt' (intention) sözcüklerine yer verilmemiştir.

Ülkemizde, bu konuda kararlı bir devlet politikası ve belirlenmiş bir yol haritası olmadığını görüyoruz, bir yandan "soykırım" diyen devletlere sert tepki verilirken, öte yandan Türkiye'yi temsilen devlet adına "20. yüzyılın başındaki koşullarda hayatlarını kaybeden Ermenilerin huzur içinde yatmalarını diliyor, torunlarına taziyelerimizi iletiyoruz" şeklinde açıklamalar yapılıyor, ancak bu açıklamalarda aynı tarihlerde Osmanlı vatandaşlarının yaşadığı acılardan söz edilmiyor.

Bilindiği gibi, son yıllarda akademisyenler, sivil toplum kuruluşları, tarihçiler, araştırmacılar ve hukukçular bu konuda yoğun çalışmalar yapmaya başlamışlar, bu arada Osmanlı arşivleri düzenlenmiş ve çok sayıda yayın yapılmıştır. Bu çalışmalarda özellikle "soykırımın hukuki bir kavram olduğuna" değinilmekte ve gerçeklerin bu açıdan araştırılması gerektiği vurgulanmaktadır.

1915 - 1918 yıllarında Yaşanan Olaylar, Sözleşmede Yer Alan Tanım Kapsamında Bir Soykırım Olarak Nitelenebilir Mi?

Soykırım tanımı, 1948 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen "Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi" nde düzenlenmiştir. 1915 olaylarının soykırım olarak adlandırılması konusunda karar verebilmek için, Sözleşmenin kabul edildiği tarih, sözleşmede yer verilen "soykırım" tanımı ve 1915 - 1918 tarihlerdeki tarihi belge ve arşivlerin dikkate alınması gerekir.

Ancak konuyu hukuki açıdan ele almadan önce 1.Dünya Savaşı sırasında Osmanlı'da Ermeni sorununun ortaya çıkmasına yol açan olaylara, tehcir uygulamaya neden ihtiyaç duyulduğuna, Ermenileri toplu olarak katletme kastı olup olmadığına bakılması gerekir.

Osmanlı'da Ermeni Sorunu

Osmanlı Devleti zayıflamaya başlayıp hemen her cephede Avrupa'nın müdahalesine maruz kalınca, Türk - Ermeni ilişkilerinde

de bir bozulma başlamıştır. Batılı ülkelerin Osmanlı Devletine yönelik emperyalist girişimleri, Osmanlı'nın o tarihlerdeki diğer devletlerle ilişkileri ve savaşlar sonrasında imzalanan antlaşmalar Ermenilerle sorun yaşanmasına yolaçan adımlar olmuştur.

Hukuki temeli 1774 Küçük Kaynarca Antlaşmasına dayanan Ermeni sorunu, (3) Kırım Savaşı sonrası imzalanan 1856 tarihli Paris; 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'nın ardından imzalanan Ayastefanos ve Berlin Antlaşmaları nedeniyle giderek büyümüştür. (3a)

1774 tarihinde yapılan Küçük Kaynarca Antlaşmasıyla, Rus Çarlığına, Osmanlı Hristiyanlarının "koruyucusu" rolünün verilmesi nedeniyle, Ermeniler kendilerini Rus Çarının tebası gibi görmeye başlamışlardır. Nitekim, Osmanlı-Rus Savaşlarında çok sayıda Ermeni, Osmanlıya karşı Rus güçlerinin yanında yer almışlardır. Aslında Antlaşmada doğrudan "Ermeniler" hakkında düzenlenen bir hüküm bulunmamaktadır. Küçük Kaynarca Antlaşması'yla başlatılan Osmanlı Devleti'nin içerden dağıtılması süreci Kırım Savaşı sonrası daha belirgin hale gelmiştir.

Kırım Savaşı sonrası yapılan 1856 Paris Antlaşmasına kadar Osmanlı Hristiyanları üzerinde sadece Rusların "koruyucu" rolü varken, Paris antlaşması ile bu "koruyucu" statü İngiltere, Fransa gibi diğer Avrupa ülkelerine de tanınmıştır. Aslında Paris Antlaşmasında da Ermeniler açık bir ifadeyle anılmamıştır. Ancak, Batı ülkelerinden güç alan Ermeniler, Osmanlı'ya karşı ayaklanmaya ve bazı tavizler istemeye başlamışlardır.

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrası yapılan Ayastefanos ve 1878 Berlin Antlaşmalarında bu defa doğrudan açık bir ifadeyle Ermenilerle ilgili bir hükme yer verilmiştir.

Buna göre, *Osmanlı Devleti, Ermenilerin oturdukları vilayetlerin yerel şartları dolayısıyla ihtiyaçları olan ıslahat ve düzenlemeleri yapmanın yanında, Kürtlere ve Çerkezlere karşı Ermenilerin emniyet ve huzurlarını korumayı taahhüt etmiştir.*

Daha sonra Ermeniler, *Avrupalı koruyucularına* güvenerek özerklik taleplerini dile getirmeye başlamışlardır. Kurdukları Taşnak ve Hınçak gibi örgütler aracılığıyla silahlı mücadeleye giren Ermeniler, Osmanlı topraklarında büyük Ermenistan kurma emeliyle ayaklanmalar başlatmışlardır.

1912'den itibaren özellikle Rusya'nın, İngiltere ve Fransa'nın desteğini alan Ermeniler, doğuda Rus ordularına yardım etmişler, Osmanlıya karşı birbiri peşine isyanlar çıkarmışlardır. 1. Dünya Savaşı sırasında Ermeni askerlerinin Rus ordusu içinde yer alarak doğrudan Osmanlıya karşı savaşması ve Anadolu'nun batısı ile doğusu arasındaki geçiş yollarının ve telgraf iletişiminin kilit noktalarının Ermeniler tarafından felç edilmesi nedeniyle, Osmanlı Devleti ülke güvenliği açısından Anadolu'daki Ermenileri güneye yine Osmanlı Devletine ait olan bölgeye göç ettirme kararı almıştır.

Bu göç sırasında açlık ve salgın hastalıklar nedeniyle gerek Ermeniler gerek onlara eşlik eden Osmanlı jandarması ve halkı arasında çok sayıda ölenler olmuştur. Osmanlı'nın kendini korumak amaçlı uyguladığı "tehcir" sonraki yıllarda Ermeniler tarafından "sözde Ermeni soykırımı" olarak adlandırılmaya ve dünyaya bu şekilde tanıtılmaya başlanmıştır.

"Ermenilerin Sevk ve İskanlarına İlişkin Talimatname" ile yapılan tehcir Ermeni çevrelerce "Ermeni soykırımı" olarak adlandırılmış ve bu iddialar önce Osmanlılara karşı ve Cumhuriyetin kuruluşundan sonra da Türkiye'ye karşı sürdürülmüştür.

Soykırım, Hukuki Bir Kavramdır ve Uluslar Arası Bir Suçtur (4)

Soykırım suçunun maddi ve manevi unsurlarına ve tanımına, Birleşmiş Milletlerde 9 Aralık 1948 tarihinde 260 A (III) sayılı ile kabul edilen, 12 Ocak 1951 tarihinde yürürlüğe giren *Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesinin* 2. maddesinde yer verilmiştir. (5)

Sözleşmenin 2.maddesine göre:

"Bu Sözleşme bakımından,

- *ulusal,*
- *etnik,*
- *ırksal veya dinsel bir grubu*
- *veya o gruba mensup olanların tümünü veya bir kısmını*
- *yok etmek kastıyla öldürmek gibi .. fiillerden herhangi biri, soykırım suçunu" oluşturur.*

Sözleşmenin 2. maddesinde gruplar sayılırken, 'politik gruba' yer verilmemiş olması dikkat edilmesi gereken bir husustur. 'Politik grup', özerklik ve/veya bağımsızlık kazanmak gibi politik amaçlarla mücadele eden grup anlamına gelmektedir. Bu çerçevede mücadele eden 'politik gruplar' ise Sözleşme kapsamına alınmamıştır. 1. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı topraklarında kendi siyasi hedeflerine ulaşmak için isyan çıkaran Ermeniler bir 'politik' gruptur; Anadolu'nun doğusunda bağımsız bir devlet kurma amacıyla isyanlar çıkarmışlardır. (6) Bu açıdan, siyasi gruplara karşı Osmanlı'nın uyguladığı zorunlu göç, soykırım suçu olarak nitelendirilemez.

Kasıt Unsuru Yoktur

Ayrıca, Sözleşmeye göre soykırım suçunun oluşması için en önemli unsur eylemlerin "kasten" yapılmış olmasıdır. Bu bakımdan, soykırım suçunun karakteristik özelliğini suçun manevi unsuru, diğer bir ifadeyle failin özel kasıtı oluşturur.

Aşağıda ele alacağımız Osmanlı Talimatnameleri'nde görüleceği üzere tehcir, Ermeni nüfusunu yok etme kasdıyla değil, savaş halinde bir askeri gereklilik olarak yapılmış ve Talimatnameler çerçevesinde uygulanmıştır. Burada amaç, Osmanlı devletinin varlığını devam ettirme, kendini koruma mücadelesidir. Bu nedenle, 1915 olaylarında soykırım suçu oluşmasındaki manevi unsur, diğer bir ifadeyle Osmanlı'nın Ermenileri yok etme kasdı bulunmamaktadır.

Sözleşme Geçmişe Yönelik Uygulanabilir Mi?

Öte yandan, hukuki açıdan işlendiği zaman suç olmayan bir eylem, sonradan yapılan bir düzenlemeyle benzer eylemler suç haline getirilse dahi suç oluşturmaz. Kaldı ki, Sözleşmede sözleşmenin geçmişe etkili olarak uygulanacağına dair bir hüküm de bulunmamaktadır. Bu açıdan, ancak yürürlüğe girdiği tarihten sonraki olaylara uygulanabilir. Sözleşmeyi hazırlayanlar, soykırımı bir suç olarak tanımlarken, tarihin her döneminde yaşanmış bu tür olayları gözönünde tutmuşlardır.

1915'te soykırım diye bir suç olmaması nedeniyle o tarihteki eylemler bugün suç diye Türkiye'ye dayatılamaz. Suç ve cezaların kanu-

niliği ilkesi ve 1969 Viyana Antlaşmalar Hukuku Konvansiyonu'nun 28. maddesinde yer alan "Antlaşmaların geriye yürümezliği" başlıklı hükmü gereğince (6-a) Türkiye'nin Soykırım Sözleşmesi dolayısıyla hukuken sorumlu tutulması imkanı yoktur.

Ermeni iddialarının aksine aşağıda ele alacağımız belgeler, 1915 olaylarının hukuken "soykırım" olarak nitelendirilmesinin mümkün olamayacağını kanıtını oluşturmaktadır.

Nitekim, Lahey Uluslararası Adalet Divanının Bosna-Sırbistan kararının 477. paragrafında, UAD'nın Bosna Hersek - Sırbistan/Karadağ davasında 2007 tarihinde verdiği karara atıf yapılmakta ve "477. Bir topluluğun zorla tehcir edildiği, kanıtlanmış olsa bile, tek başına soykırım fiilini oluşturmaz" denilmektedir (6-b).

Zaten Ermenistan ve diaspora da, olayı tarihi ve hukuki alanda tartışmaktan kaçınmakta ve ısrarla siyasi alana çekmektedirler. (7)

Soykırım İddialarının Gerçek Dışı Olduğunu Gösteren Hukuki Dayanaklar

1946 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Almanların Yahudilere uyguladığı genocid=soykırım karşısında, soykırımın Birleşmiş Milletlerin ruhuna ve amaçlarına aykırı olan ve uygar dünya tarafından lanetlenen bir suç olduğuna karar vermiştir. Bu karar üzerine bir uluslararası sözleşme hazırlığına başlanmış ve Sözleşme BM Genel Kurulunca 1948 yılında kabul edilerek 12 Ocak 1951'de yürürlüğe girmiştir, Türkiye Sözleşme'yi 13 Temmuz 1950'de, ABD 25 Kasım 1988'de, Ermenistan 23 Haziran 1993'de onaylamıştır.

Soykırım Suçunun Önlenebilirliği ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin yukarıda açıklanan 2. maddesi tanımını çerçevesinde,

- 1915 ile 1918 tarihleri arasında Osmanlı Devleti tarafından çıkarılan Talimatnameler;
- Ermenistan Başbakanı Kaçaznuni'nin Raporu;
- Malta Mahkemesi Kararı;
- AİHM Perinçek Kararı
- Fransız tarihçilerinin bilimsel açıklamaları

değerlendirildiğinde, sözde Ermeni soykırımı iddialarının gerçek dışı olduğunu kanıtlayacak önemli birer hukuki dayanak oluşturdukları görülecektir.

- “Ermenilerin Sevk ve İskanlarına İlişkin Talimatname” (30.5. 1915)

24 Nisan 1915 tarihinde valiliklere gönderilen tamim çerçevesinde Ermeni Komitelerinde isyan çıkaranların tutuklanmaları isyanları önlemek açısından yeterli olmamıştır. Bu nedenle, giderek artan Ermeni isyanlarını önlemek amacıyla 30 Mayıs 1915 tarihinde “Ermenilerin Sevk ve İskanlarına İlişkin Talimatname” çıkarılmıştır. Tehcir doğrudan doğruya cephelerin güvenliğini sarsacak bölgelerde uygulanmıştır.

Talimatnamede;

- Ermenilerin sevk ve iskanının (tehcirin) nasıl yapılacağına ilişkin düzenleme yapılmış;
- ayrıca Ermenilerin mallarının tesbiti,
- naklin emniyet içinde yapılması,
- ve Ermenilere gittikleri yerde barınma ve iş imkanlarının sağlanması hususlarına yer verilmiştir.

O günün koşullarında tedbir niteliğinde alınan “*Ermenileri Sevk ve İskan Talimatnamesi*”nden sonra, “sevk ve iskan sırasında insani tedbirlerin alınmasına yönelik talimatname” çıkarılmış, bu tedbirlere uymayan devlet görevlileri de yargılanmış ve cezalandırılmıştır.

10 Haziran 1915 tarihinde yayınlanan bir Talimatname ile de, tehciire tabi tutulanların mallarını koruma altına almak üzere “Emval-i Metruke Komisyonu” kurulmuştur.

- 31 Aralık 1918 tarihli Geri Dönüş Talimatnamesi

Birinci Dünya Savaşı bittikten sonra, Osmanlı Hükümeti yayınladığı 31 Aralık 1918 tarihli geri dönüş kararnamesiyle tehciire tabi tutulan Ermenileri tehcir öncesi yerlerine dönmeye davet etmiştir. (8)

Geri Dönüş Talimatnamesine göre:

- *Sadece geri dönmek isteyenler sevk edilecek, diğerlerine dokunulmayacak;*
- *Yerlerine iade edileceklerin yollarda iaşe sıkıntısı çekmemeleri için gerekli tedbirler alınacak;*

- Geri dönenlere ev ve arazileri teslim edilecek;
- Yerlerine daha önce muhacir yerleştirilmiş olanların evleri tahliye edilecek;
- Osmanlı sınırları dışına çıkmış olanlar, geri dönmek isteseler de, yeni bir emre kadar kabul edilmeyecek;
- Yetim çocuklar, hüviyetleri dikkatlice belirlenerek ailesine veya cemaatlerine iade olunacak.

Yukarıda özetle değinilen bu kararnamede geri dönüşün ayrıntılı bir şekilde programlandığı görülmektedir.

Bu talimatnameler ve kararnameler de gösteriyor ki:

Osmanlı'nın Ermenileri yok etme kastı olmamıştır.

Ermenileri yok etmek kastı olan bir devlet, "sevk ve nakilleri için", "yolda güvenlikleri için" ve "savaş hali bittikten sonra da geri dönüşleri için" hukuki düzenlemeler yapar mı?

Ø Ermenistan Başbakanı'nın Raporu

1915 olaylarının soykırım olarak tanımlanamayacağını gösteren önemli bir belge de Ermenistan'ın ilk Başbakanı Kaçaznuni'nin bu konuya değindiği raporudur.

Ermenistan'ın ilk Başbakanı Kaçaznuni'nin Taşnaksutyun Partisine sunduğu Rapor, sözde soykırım iddialarının gerçek dışı olduğuna ışık tutmaktadır.

Kaçaznuni Raporda geçmiş dönemin bir özeleştirisini yapmış ve 1914'ten 1922'e uzanan süreçte, Türk-Ermeni ilişkilerinin özünü bir savaş hali olarak nitelendirmiştir. Kaçaznuni Raporunda Türkiye'yi sorumlu tutan bir değerlendirmede bulunmamış, aksine *Taşnak yönetimi dışında suçlu aranmamalıydı*, ifadesini kullanmıştır. (9)

Kaçaznuni Raporunda "Tehcir Kararının" siyasi örgütlenmeye birlikte silahlanmaya başlayan ve 19. yüzyılın sonlarındaki yerel ayaklanma denemelerinden sonra, 1.Dünya Savaşı sürecinde Rus cephesindeki Osmanlı ordusunu arkadan vuran Ermeni teşkilatlanması karşısında Doğu ordusunun cephe gerisini güvenceye almak ve ayaklanmayı bastırmak amacıyla alınmış olduğunu belirtmiştir.

- Malta Mahkemesi kararı:

1915 ve devamı yıllarında Ermenilerin yaşadığı olayların hukuken soykırım suçu oluşturmadığının diğer bir kanıtı da “Malta Mahkemesi” kararıdır.

Aslında Ermeni iddiaları, hukuki olarak 1.Dünya Savaşından hemen sonra araştırılmıştır. Savaş sonrasında İstanbul’u işgal eden İngilizler, Ermeni Patrikhanesinin raporlarına dayanarak, katliam ve farklı suçlardan sorumlu tuttukları, aralarında Hariciye, Harbiye Nazırlığından üst düzey sivil ve askeri yöneticilerin de bulunduğu 145 Osmanlıyı yargılamak üzere Malta’ya sürgüne göndermişlerdir.

Ancak soruşturmayı yürüten İngiltere’nin en üst adli soruşturma kurulu olan Londra’daki İngiliz Kraliyet Başsavcılığı o tarihte bütün belgeler ve arşiv kayıtları ellerinde olmasına rağmen, bu kişileri suçlayacak bir kanıt bulamamışlardır.

Bunun üzerine Malta sürgünlerinin tümünü serbest bırakmışlardır. İngiliz Kraliyet Başsavcılığının “kanıt yokluğu “ gerekçesi ile Malta sürgünleri hakkında Ermenilerin katledildikleri suçlamasıyla dava açmaması, günümüz ceza yargılamasında “kovuşturmaya yer olmadığı” anlamına gelmektedir.

Malta yargılaması tarihimizin önemli bir sayfasıdır. Ermeni soykırım iddialarını bütün boyutlarıyla boşa çıkaran hukuki ve tarihi sonuçları vardır. Çünkü Birleşmiş Milletler Soykırım Sözleşmesinde soykırım suçunun varlığı ya da yokluğu konusunda karar verme görevinin ancak “yargı organlarına” ait olduğu belirtilmiştir. Sözleşme’nin 6. maddesine göre bir olayın soykırım olup olmadığına bu işle görevlendirilmiş milli mahkemeler veya uluslararası ceza mahkemeleri karar verebilmektedir.

Aslında Malta Mahkemesinde verilen karar sadece sürgünlerin değil, Türk ulusunun da aklanması anlamına gelmektedir. (10)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 17.12.2013 tarihli Dr. Doğu Perinçek Kararı ise söзде soykırım iddialarının hukuken gerçek dışı olduğunun kanıtlanması açısından tarihsel öneme sahiptir. (11)

Perinçek Kararında:

- söзде soykırımın tarihsel ve hukuksal boyutu ile tartışılmakta

olan bir konu olduğu, henüz kesin bir mutabakat olmadığına ve tartışmaların sürdüğü,

- be nedenle Yahudi soykırımı ile kıyaslanamayacağı,
- bunun Ermeni diasporasının tek yanlı iddiası olduğu,
- soykırım değildir” ifadesinin suç oluşturamayacağına,
- bu şekilde bir açıklamanın ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği

vurgulanmış ve Türkiye'nin “tehcir” “soykırım” olarak adlandıramaz tezini doğrulayan nitelikte tarihi bir karardır.

Bilindiği gibi, AİHM, Türkiye- Perinçek kararında, “Ermeni Soykırımı emperyalist bir yalandır” açıklamasını, düşünceyi açıklama özgürlüğü çerçevesi değerlendirmiş ve İsviçre'nin bu özgürlüğü ihlal ettiğine karar vermiştir. Kararda, ayrıca Ermeni soykırımı iddiaları konusunda gerçeği saptamak mahkemelerin ve parlamentoların yetkisinde olmadığına; 1915 olayları hakkında verilmiş bir mahkeme kararı olmadığı, tarihi açıdan da tartışmalı olup bu konuda bir ortak kabul olmadığı için Yahudi soykırımı ile kıyaslanamayacağına hükmetmiştir.

AİHM, başvuruçunun “1915’de tehcir ve katliam yapıldığını hiçbir zaman inkar etmediğini fakat bu olayların soykırım olarak nitelendirilemeyeceğini söylediğini” ; başvuranın bu yaklaşımının Ermeni halkına karşı nefret oluşturma amacı taşımadığını, mağdurlarının tahkir edilmesinin de söz konusu olmadığını ve başvuruçunun ifade özgürlüğünü kötüye kullanmadığını karara bağlamıştır. İsviçre'nin itirazı üzerine 28 Ocak 2015 tarihinde AİHM Büyük Dairede yapılan duruşmadan sonra verilecek kararda da benzer sonuç çıkacağı beklenmektedir.

AİHM-Perinçek kararının ilk etkileri görülmeye başlanmıştır:

Örneğin, Alman Hükümeti 23 Ocak 2015 tarihinde Sol Parti Milletvekillerinin soru önergesi üzerine aşağıdaki cevapları vermiştir: (12)

“Soykırım suçu, BM tarafından 1948’de tanımlanmıştır. Sözleşme, geriye dönük uygulanamaz.”

“Federal Hükümet, 24 Nisan için anma töreni planlamıyor.”

“Araştırmaları teşvik ediyoruz, tanımlamayı bilim adamları yapmalı”

“Tartışmanın muhatapları Türkiye ile Ermenistan’dır.”

“Soykırımın kabulü, iki ülke arasındaki görüşmenin ön koşulu olamaz.”

“Soykırımı inkarı cezalandıran kanun Almanya’da uygulanmaz.”

“Alman ders kitaplarına soykırım tezlerini koymak için girişimiz yok”

“Soykırımın inkarını genel olarak cezaya tabi tutmak mümkün değildir. Böyle bir ceza tanımı, ceza mahkemelerini somut davalarda çözülemeyecek sorunlarla karşı karşıya bırakır.”

Her ne kadar Papa’nın açıklaması ve Avrupa Parlamentosu kararının olumsuz yansımaları gözardı edilemezse de Türkiye-Perinçek davasında AİHM Büyük Dairenin de aynı yönde bir karar vermesi halinde ‘Ermeni sorunu’ hakkında parlamentoların “soykırımı tanıyan açıklamaları ve söзде soykırımın inkarını suç sayan yasalar çıkarmaları” engellenmiş olacaktır.

Ayrıca, söзде soykırım iddiaları hakkında açıklık getirecek diğer bir merci de Milletlerarası Adalet Divanıdır. Bu husus Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi’nin 9. maddesinde düzenlenerek “*bu sözleşmenin tefsir, tatbik ve icrasına ve soykırım fiilinin bir devletin sorumluluğuna dair sözleşen devletler arasında zuhur eden ihtilafların , ilgili taraflardan birinin talebi üzerine Milletlerarası Adalet Divanına arz olunacağını*” şeklinde hükme bağlanmıştır.

Fransız Tarihçilerin Bilimsel Açıklaması

Bilindiği gibi, Ermeni diasporası, tarihi gerçekler, belgeler ve bunların hukuki açıdan ele alınması yerine Söзде soykırım iddialarını siyasal zeminde sürdürmektedirler.

Son yıllarda birçok ülkede iç politikalarında kimi oy hesapları açısından “soykırımı tanıyan”, hatta “soykırım değildir” demeyi bile yasaklayan, cezalandıran kanunlar çıkarılmıştır. (13)

Tarihi ve hukuki gerçekleri gözardı eden bu girişimler sürerken, 2005 yılında Fransız Tarihçilerin siyasetten uzak, tarihi ön planda tutan açıklamaları bilimsel temele dayandırılmıştır.

Bilindiği gibi, Fransa'da 'tarih yazımı' tartışılırken, ülkenin önde gelen on dokuz tarihçisi, sözde Ermeni soykırımıyla ilgili yasanın da aralarında bulunduğu Fransa Meclisi'ne ait kararların iptal edilmesi için ortak bildiri yayınlamıştır. 'Tarih için özgürlük' adı verilen bildiri de parlamentoların tarihî konularda karar almasının, 'demokratik rejimlere yakışmadığı' vurgulanmış, 'özgür bir ülkede tarih yazma görevinin meclise ya da hukukî mercilere ait olmadığı' ifade edilmiştir.

Fransız tarihçiler, parlamento kararlarının tarih biliminde araştırma yapmayı ve eğitimi zorlaştırdığını dile getirerek "Fransa'nın sömürgecilik tarihinin olumlu yönlerinin anlatılmasını öngören 23 Şubat 2005 tarihli yasa ile 'Ermeni soykırımı'nın tanınmasına ilişkin 29 Ocak 2001 tarihli yasa, köleliğe ilişkin 21 Mayıs 2001 tarihli kanun, antisemitik ve ırkçı eylemlerin cezalandırılmasına ilişkin 13 Temmuz 1990 tarihli yasanın" yürürlükten kaldırılmasını istemişlerdir.(14)

Ayrıca, Erich Feigl; Bernard Lewis, Guenter Lewy gibi çok sayıda yabancı akademisyen de yaptıkları araştırmalarda 1915 yılında yaşananların soykırım olmadığı sonucuna vardıklarını açıklamışlardır.

Guenter Lewy bir makalesinde, "Osmanlı Hükümeti'nin Ermenileri yok etmek gibi bir hedefi olmadığını, yaşamını yitiren yüz binlerin, zorlu savaş koşullarına kurban gittiğini" anlatmıştır.

Tarihçi Prof. Justin McCarthy de, Türkiye'de Ermeniler konusunda yaşanan sorunların kaynağı olarak, İngiliz ve Amerikan yazılı basınında yer alan taraflı yayınları örnek göstermiş ve Türkiye ile Ermenistan arasındaki sorunun 'kurgu' olduğunu yazmıştır. (15)

Devletlerarası İyi İlişkiler Karşılıklı Olmalıdır

Hiç kuşkusuz Türkiye komşuları ile iyi ilişkiler içinde olmak ister. Ama komşuların da yanlış tutumlarından vazgeçmelerini beklemek gerekir.

Ermenistan'ın 1990 yılında yayınladığı Bağımsızlık Bildirgesinde gerçek amaçları yer almaktadır. Bağımsızlık Bildirgesinde "*Ermeni*

soykırımının Türkiye tarafından tanınmasının” ve “Batı Ermenistan’ın” asıl emelleri olduğuna açık bir ifadeyle yer verilmiştir.

1995 yılında kabul edilen Ermenistan Anayasasında da aynı emeller tekrarlanmıştır. Ermeni Anayasasının 13. maddesinde “Ermenistan arması üzerinde *Ararat – Ağrı Dağı’na*” yer verilmiştir. Bu durumlar, Türkiye ile Ermenistan arasında sağlıklı bir ilişki kurulmasını engelleyecek niteliktedir. Ayrıca Karabağ sorunu çözülmeden Ermenistan – Türkiye sınırının açılması ülkemizde ve Azerbaycan’da “en hafif sözlerle ifade edecek olursak” büyük hayal kırıklığı yaratacaktır. Her ne kadar AB Raporlarında, Katılım Ortaklığı Belgelerinde “*Türkiye’den komşularıyla iyi ilişkiler içinde olması gerektiğine*” yer verilmekte ise de iyi niyet ve iyi komşuluk ilişkilerinin sadece tek taraftan beklenemeyeceği bilinmeli ve komşumuzla iyi ilişkiler adına geri dönülmesi zor tavizler verilmemelidir.

Türkiye, söзде soykırım iddialarının gerçek dışı olduğunu, 1.Dünya Savaşı sırasında her iki tarafın yaşadığı acıların, ülke güvenliğini korumak için yapılan tehcirin soykırım olarak nitelendirmenin hukuken doğru olmayacağını tüm dünyaya anlatmakta çok geç kalmış olsa da kararlılıkla tarihi gerçekleri anlatmamız gerekiyor.

Tek yanlı suçlara karşısında, tarihi ve hukuki gerçeklerin anlatılması için hükümete, dış işleri bakanlığına, siyasetçilere, hukukçulara, özellikle uluslararası bağlantısı olan sivil toplum kuruluşlarına, meslek örgütlerine ve her yurttaşta büyük görev düşüyor.

Sonuç olarak, yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde baktığımızda;

- 1915’te yaşanan olayları soykırım olarak niteleyen herhangi bir mahkeme kararının bulunmadığı;
- AİHM Perinçek kararında da belirtildiği gibi halen tartışmalı olan söзде soykırım iddiaları ile ilgili ortak bir mutabakatın da olmadığı;
- Soykırım Sözleşmesi açısından, soykırım suçunun maddi ve manevi unsurlarının oluşmadığı;
- iddiaların tarihi gerçekler ve hukuki düzenlemeler gözardı edilerek sadece siyasi söylemle sürdürüldüğü görülmektedir.

Bu durum, Osmanlı Hükümeti'nin ve bazı mensuplarının soykırım yapmış olmakla suçlanmasının, günümüzde Türkiye'ye yönlendirilen bu iddiaların, temelsiz ve asılsız olduğunu ortaya koymaktadır.

DİPNOT

- (1) Ermenilerin sözde soykırımı dünyaya tanıtma yollarından biri de terör örgütü aracılığıyla Türk Diplomatlarına yapılan saldırılar olmuştur. Bir Taşnak örgütü olan ABD'deki Ermeni Devrimci Federasyonu'nun yayın organı Armenian Weekly'nin 20 Mart 1985 tarihli sayısında, Türk diplomatlarına karşı saldırıların amacının "Ermeni ulusunun dağılmasından ve 1,5 milyon Ermeninin katledilmesinden sorumlu olanlar hak ettikleri şekilde cezalandırılana kadar durmayacağız; taleplerimiz açıktır, dünyanın dikkatini çekeceğiz, soykırımın tanınması ve Ermeni topraklarının gerçek sahiplerine yani Ermeni halkına iade edilmesi.." olduğu dile getirilmiştir. Terör örgütü saldırılarında çok sayıda dışişleri mensubu öldürülmüştür (bkz. Ek).
  - (2) H. Özdemir, K. Çiçek, Ö. Turan, Ramazan Çalık, Yusuf Halaçoğlu, Ermeniler - Sürün ve Göç, Türk Tarih Kurumu, 2004. Kamuran Gürün, Ermeni Dosyası, TTK Basımevi, Ankara 1983, s. 210-211.
  - (3) Bilal Şimşir, Ermeni Meselesi, 2005, 2. Bası.
  - (3a) Şükrü Elekdağ, Tarihsel Gerçekler Ve Uluslararası Hukuk Işığında Ermeni Soykırımı İddiası; ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.ataa.org/reference/ermenisoykirimiddiasi.pdf> (erişim 20 Nisan 2015)
  - (4) Gündüz Aktan, Radikal Gazetesi, 14 Temmuz 2003; 01.04.2005 - Hürriyet. 24-25 Eylül 2006 tarihlerinde Bilgi Ü.de yapılan "İmparatorluğun Çöküş Döneminde Osmanlı Ermenileri: Bilimsel (!) Sorumluluk ve Demokrasi Sorunları Konferansında" tek yanlı olarak Osmanlı'nın Ermenilere katliamda bulunduğu savı ileri sürülmüş, konuşmacıların tümü tarafından Ermeni tezinin haklılığı savunulmuştur. Toplantıda resmi Türk tezinin gerçek dışı olduğunu, bu nedenle de yıllardır savunulamadığını ileri süren konuşmacılar, soykırımın "hukuki bir kavram" olduğunda birleşmişlerdir.
  - (5) Türkiye, Sözleşmeyi 23.03.1950 tarihinde onaylamıştır. 5630 Sayılı Onay Kanunu 29 Mart 1950 gün ve 7469 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Ayrıca, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 76. maddesinde "soykırım" suçu düzenlenmiştir. TCK md 76'da yer alan hükme göre: "Bir plânın icrası suretiyle, millî, etnik, ırkî veya dinî bir grubun tamamen veya kısmen yok edilmesi maksadıyla, bu grupların üyelerine karşı işlenen fiillerin, soykırım suçunu" oluşturduğu kabul edilmiştir.
- Taraf devletler listesi için bkz. (erişim 20 Nisan 2015): http://tr.wikipedia.org/wiki/Soyk%C4%B1r%C4%B1m_S%C3%B6zle%C5%9Fmesi'_ne_taraf_%C3%BClkeler_listesi
- (6) Ovanes Kaçaznuni, Taşnak Partisinin Yapacağı Birşey Yok, (1923 Parti Konferansına Rapor), çev. Arif Acaloğlu, 5. Bası, İstanbul 2005; BEŞİRİ Arzu, Soykırım ve

- Soykırımı İlişkin Uluslararası Mekanizmalar, s. 5, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2013-108-1310> (erişim 20 Nisan 2015).
- 6-a) Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi, 22 Mayıs 1969 için bkz. http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/Viyana_69.pdf (erişim 20 Nisan 2015)
- (6-b) Haluk Dural, <http://www.guncelmeydan.com/pano/sozde-ermeni-soykirim-iddialari-ve-uluslararası-hukuk-haluk-dural-t30405.html#p150193>, (erişim tarihi 12 Nisan 2015). Uluslararası Adalet Divanının (UAD-Lahey) Bosna-Sırbistan kararının (International Court Of Justice, Application Of The Convention On The Prevention And Punishment Of The Crime Of Genocide (CroatiaV. Serbia), 3 February 2015, Judgment) 477. paragrafında, UAD'nın Bosna Hersek - Sırbistan/Karadağ davasında 2007 tarihinde verdiği karara atıf yapılmaktadır. "477. Bir topluluğun zorla tehcir edildiği, kanıtlanmış olsa bile, tek başına soykırımın öldürme fiilini (actus reus'u) oluşturmaz"
- (7) Mehmet Perinçek, Rus Devlet Arşivlerinden 100 Belgede Ermeni Meselesi, İstanbul 2007, Doğan Kitap; Dr. Mehmet Perinçek: "„Sözde Ermeni Soykırımı aslında emperyalist bir yalandan başka birşey değildir. Rus arşivleri bunun soykırım olmadığını ispatlayan yüzlerce belgeyle doludur..." saptamasını belgelere dayandırarak açıklamaktadır; Mehmet Perinçek, Ermeni Milliyetçiliğinin Serüveni, Taşnaklardan ASALA'ya Yeni Belgelerle, Kaynak Yayınları.
- (8) Yusuf Halaçoğlu, Ermeni Tehciri, 8. Bası, İstanbul 2006;
- (9) Kaçaznuni Ovanes, Taşnak Partisinin Yapacağı Birşey Yok, (1923 Parti Konferansına Rapor), çev. Arif Acaloğlu, 5. Bası, İstanbul 2005.
- (10) Bilal Şımşır, Ermeni Meselesi, 2005, Uluç Gürkan, Malta Yargılaması, Kaynak yayınları, 2014, s.237; 2. Bası.; Cüneyt Akalin, <http://talatpasakomitesi.com/?p=339>.
- (11) Dr. Doğu Perinçek'in, İsviçre'nin Lozan kentinde 2005 yılında söylediği "Ermeni Soykırımı emperyalist bir yalandır" sözü üzerine kendisini mahkûm eden Lozan Mahkemesinin ve İsviçre Temyiz Mahkemesinin kararı sonrasında, İsviçre Devleti aleyhine AİHM'nde açtığı dava sonuçlanmış ve karar 17.12.2013 tarihinde açıklanmıştır (ECHR 370). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Doğu Perinçek tarafından İsviçre'ye karşı açılan "Ermeni soykırımı" davasında Perinçek'in ifade özgürlüğünün ihlâl edildiğine hükmetti.
- (12) <http://www.aydinlikgazete.com/m/?id=61539> (erişim 26 Şubat 2015).
- (13) Ermeni soykırımını tanıyan ülkeler: Uruguay (1965), Kıbrıs Rum Yönetimi (1982), Arjantin (1993), Rusya (1995), Kanada (1996), Yunanistan (1996), Lübnan (1997), Belçika (1998), İsveç (2000), İtalya (2000), İsviçre (2003), Slovakya (2004), Hollanda (2004), Polonya (2005), Almanya (2005), Venezuela (2005), Litvanya (2005), Şili (2007); Fransa(2001, ancak tartışmalar devam etmekte, Türkiye'yi soykırımla suçlayan Fransız yasasının iptal ettirme fırsatı vardır, bkz. Şükrü Elekdağ açıklamaları, Sözcü Gazetesi 14 Ocak 2015).
- (14) Hürriyet Gazetesi, 13 Aralık 2005.
- (15) Şükrü Elekdağ, Tarihsel Gerçekler Ve Uluslararası Hukuk Işığında Ermeni Soykırımı İddiası; ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.ataa.org/reference/ermenisoykirimiddiasi.pdf> (erişim 20 Nisan 2015)